

Можлива модель тестування моделі Barnahus/подібних міждисциплінарних та міжвідомчих служб в Україні

<p>Ключова роль полягає в координації паралельних кримінальних розслідувань та розслідування справ, пов'язаних із добробутом дітей</p> <p>Barnahus/КОМАНДА СЛУЖБИ MDIA – ПЕРСОНАЛ</p> <p>Координація міжвідомчої співпраці, планування та ведення справ; оцінка й розвиток місії та діяльності моделі Barnahus; управління й нагляд за виконанням рекомендацій (керівних принципів) та рутинних процедур; підготовка щорічних нарративних та фінансових звітів про діяльність служби MDIA для відповідних установ; збір та аналіз статистичних даних.</p>	
<p>МЕДИЧНЕ ОБСТЕЖЕННЯ – спеціальний медичний персонал, у тому числі педіатри з профільною підготовкою у питаннях судово-медичної експертизи та педіатричні медсестри</p> <ul style="list-style-type: none"> Відповідальний за медичні оцінки та/або судово-медичні оцінки Активно залучені до міжвідомчої співпраці, планування та ведення справ 	<p>ОЦІНКА, ТЕРАПІЯ ТА ПІДТРИМКА – профільні фахівці з питань психічного здоров'я/дитячої та підліткової психіатрії</p> <ul style="list-style-type: none"> Відповідальні за оцінку та лікування психічного здоров'я Надають підтримку в кризових умовах Активно залучені до міжвідомчої співпраці, планування та ведення справ
<p>АНАЛІТИЧНІ ІНТЕРВ'Ю – фахівці з питань психічного здоров'я, які опікуються справою проведення аналітичних інтерв'ю</p> <p>Судові свідчення:</p> <ul style="list-style-type: none"> Відповідальні за одержання свідчень дитини під наглядом судді та сторони захисту, а також прокуратури, поліції, місцевого органу з питань захисту дітей та адвоката дитини Виступають посередниками під час запитань судді, захисту та інших, якщо це доречно. Свідчення фіксують для використання під час судового слухання, якщо виноситься обвинувальний висновок. <p>З'ясувальні інтерв'ю:</p> <ul style="list-style-type: none"> Уточнення розповіді дитини Отримання показань від дитини 	<p>ЗАХИСТ ДІТЕЙ – місцевий орган із питань захисту дітей – комісії з питань дітей</p> <ul style="list-style-type: none"> Відповідальні за оцінку стану захисту дітей та оцінку високого рівня безпеки Відповідальні за надання інформації дитині та батькам/опікунам Відповідальні за узгодження дій із дитиною та батьками/опікунами Спостерігають за аналітичним інтерв'ю Активно залучені до міжвідомчої співпраці, планування та ведення справ
<ul style="list-style-type: none"> Формально інтегрований до національної або місцевої структури Забезпечення дружнього до дитини середовища, де всі послуги надають під одним дахом. Міжнародне співробітництво врегульовується національними процедурами Фінансується державним (публічним) фондом залучені органи роблять внески до Barnahus, у тому числі на потреби свого персоналу та обладнання. Покладається на вже наявну структуру. Головний орган, на який покладають відповідні функції, створюють відповідно до законодавства про служби у справах дітей та спеціальні засоби для дітей Співробітництво з партнерами шляхом укладання офіційної угоди. 	

Сексуальна експлуатація та сексуальне насильство – це порушення з когорти найгірших форм насильства щодо дітей. Для протидії таким формам насильства Рада Європи прийняла найбільш комплексний правовий документ у цій сфері, а саме Конвенцію Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, також відомої як «Лансаротська конвенція». Остання має на меті запобігти сексуальній експлуатації та сексуальному насильству щодо дітей, захистити дітей, які стали жертвами правопорушень сексуального характеру, та здійснити переслідування кривдників. У своєму звіті 2015 року про виконання дій Лансаротський комітет визначив ісландську модель Barnahus як приклад перспективної практики. Barnahus є дружньою до дитини, міждисциплінарною та міжвідомчою моделлю реагування на факти сексуального насильства щодо дітей та надання послуг дітям-жертвам та свідкам насильства. Основна її суть полягає у тому, щоб уникнути повторного інтерв'ювання багатьма відомствами у різних локаціях шляхом забезпечення співпраці між відповідними судовими, соціальними та медичними працівниками в дружньому для дитини приміщенні. Ядром моделі Barnahus є прилучення того, що оприлюднення дитиною відомостей є ключовим фактором для виявлення та розслідування випадків насильства щодо дітей у кримінальних, превентивних та терапевтичних цілях.

У рамках проекту «Боротьба з насильством щодо жінок та дітей в Україні» (2017 р.) Рада Європи провела оцінку техніко-економічного обґрунтування для визначення поточних міжвідомчих та міждисциплінарних наявних служб з підтримки та роботи з випадками сексуального насильства щодо дітей в трьох пілотних регіонах Одеси, Львова та Донецька. Мета полягає у сприянні ефективного впровадження Лансаротської конвенції в Україні та допомозі у реформуванні системи захисту дітей в країні.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ:

- www.coe.int/children
- www.coe.int/kyiv

Рада Європи є провідною організацією із захисту прав людини континенту. Вона включає в себе 47 держав-членів, 28 з яких є членами Європейського союзу. Усі держави-члени Ради Європи підписали Європейську конвенцію з прав людини – договір, спрямований на захист прав людини, демократії та верховенства закону. Європейський суд з прав людини контролює здійснення Конвенції у державах-членах.

www.coe.int

ЗАХИСТ ДІТЕЙ ВІД СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТА СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА

Техніко-економічне обґрунтування тестування моделі Barnahus в Україні

UKR

Будуємо Європу для та разом із дітьми

www.coe.int/children

Вступ

Більше 150 мільйонів дітей у державах – членах Ради Європи мають право користуватися всіма правами людини, які захищаються Конвенцією ООН про права дитини, Європейською конвенцією з прав людини та іншими міжнародними й європейськими документами з прав людини. Рада Європи активно займається питанням викоринення усіх форм насильства щодо дітей. Наша робота на загальноєвропейському рівні підтримує визначальне зобов'язання світових лідерів щодо припинення до 2030 року зловживань, експлуатації, торгівлі людьми та всіх форм насильства та жорстокого поводження з дітьми, що є складовою частиною Цілей сталого розвитку ООН. Принцип «Життя вільне від насильства» є одним з ключових пріоритетних напрямів Стратегії Ради Європи з прав дитини (2016–2021).

Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (далі за текстом – «Лансаротська Конвенція») є найамбітнішим та всеохоплюючим правовим інструментом захисту дітей від сексуального насильства та сексуальної експлуатації. Зосередження уваги на дружній до дитини, міждисциплінарній та міжвідомчій співпраці є наскрізною темою в різних статтях Конвенції, зокрема в тих, що стосуються координації (стаття 10); розслідування (статті 30; 31; 34); інтерв'ю з дитиною (стаття 35); захисні заходи та допомога жертвам (статті 11; 14; 31).

Зростає міжнародне визнання того, що надзвичайно важливим фактором є надання дружніх до дітей, міждисциплінарних та міжвідомчих служб (MDIA), що надаються дітям-жертвам та свідкам насильства. У своєму звіті 2015 року про виконання дій Комітет сторін Лансаротської конвенції визначив ісландську модель Barnahus як приклад ефективної практики реагування в рамках MDIA.

Що таке Barnahus? Визначення щодо дружніх до дітей, міждисциплінарних та міжвідомчих служб для дітей – жертв сексуальної експлуатації та сексуального насильства

У різних національних контекстах створено різні типи послуг міждисциплінарних та міжвідомчих служб та моделі Barnahus залежно від правових систем, соціальних структур, культурних традицій та професійної практики. У багатьох країнах відбувається поступовий процес формування щораз більш комплексних та добре налагоджених міждисциплінарних та міжвідомчих служб.

Під терміном Barnahus/MDIA служби для дітей-жертв та свідків насильства загалом розуміється безпечне середовище для дітей, яке об'єднує відповідні служби під одним дахом у цілях забезпечення для дитини узгодженої та ефективної реакції та недопущення повторного травмування під час слідства та судових проваджень. Основна мета міжвідомчого співробітництва полягає у координації паралельних кримінальних розслідувань та розслідування справ, пов'язаних із добробутом дітей. Ключова роль служби полягає в тому, щоб допомогти надати переконливі докази, необхідні для судового розгляду, шляхом підтвердження розкритої з боку дитини інформації. Дитина також отримує підтримку та допомогу, у т.ч. медичний огляд та лікування, терапевтичний огляд та лікування.

Основні загальні критерії Barnahus

- (1) Аналітичні інтерв'ю проводяться відповідно до протоколу, що ґрунтується на доказах.
- (2) Достовірність заяв дитини забезпечують відповідні заходи згідно з принципами «належного судочинства».
- (3) Доступність медичного обстеження для судово-медичної експертизи, а також забезпечення фізичного благополуччя та відновлення дитини.
- (4) Психологічна підтримка та короткотермінові й довготермінові терапевтичні послуги для травмованої дитини та членів сім'ї й опікунів, що не вчиняли насильства.
- (5) Проведення оцінки потреб у захисті жертви та можливих братів та сестер у сім'ї.

Сприятливі фактори для створення та функціонування моделі Barnahus/подібних міждисциплінарних та міжвідомчих служб

Сильна політична воля, відповідне залучення зацікавлених сторін та наявність дійових осіб, які налаштовані на зміни, є необхідними передумовами для створення та ефективного функціонування моделі Barnahus або подібних MDIA служб. До майбутніх сприятливих факторів слід віднести належне регуляторне середовище, достатні й стабільні ресурси, наявність кваліфікованих фахівців, позитивно налаштовані та обізнані громади, а також ефективне міжвідомче співробітництво.

Міжнародне та європейське законодавство і рекомендації вважаються важливим основами та можливостями для приведення національного законодавства, політики та практики у відповідність до вимог щодо прав дітей на захист від насильства, на дружнє до дітей правосуддя та допомогу. Забезпечення ефективної імплементації Лансаротської конвенції є ключовим питанням у цьому контексті. Щоб забезпечити добросовісне та ефективне міжвідомче управління справами, на державному рівні часто необхідні детальні положення та механізми для забезпечення певних гарантій, зокрема способи інтерв'ювання дітей, координація, обмін інформацією та спільне планування.

Стандарти роботи – європейські стандарти якості моделі Barnahus

У Європейських стандартах якості моделі Barnahus (Лінд, серія проектів ПРОМІС, 2017) міститься операційна та організаційна структура Barnahus для організації та практичної реалізації моделі Barnahus. Основна мета стандартів полягає у стимулюванні практики, яка запобігає повторному травмуванню, одночасно забезпечуючи достовірне свідчення в суді, та в дотриманні прав дітей на захист, допомогу та дружнє до дітей правосуддя.

Такі стандарти формують основу для досягнення якісних цілей для базової операційної практики служб Barnahus/MDIA.

Стандарт 1.1 Найкращі інтереси дитини	Найкращі інтереси дитини полягають у першочерговому врахуванні її інтересів в усіх діях та рішеннях, що стосуються дитини та добропорядної сім'ї/опікунів/обслуговуючого персоналу.
Стандарт 1.2 Участь дитини	Повага до прав дітей щодо вираження своїх поглядів та отримання інформації та реалізація таких прав Діти та сім'я/опікуни отримують адекватну інформацію щодо доступних та необхідних методів лікування, а також можуть впливати на терміни, місце знаходження та вживати заходи втручання.
Стандарт 1.3 Запобігання випадкам необґрунтованої затримки	Вживають заходи для уникнення необґрунтованої затримки, забезпечення протягом визначеного терміну проведення аналітичного інтерв'ю, оцінки рівня захисту дітей, психічного стану здоров'я та медичного обстеження, а також отримання дітьми своєчасної інформації.
Стандарт 2 Міждисциплінарна та міжвідомча співпраця (в рамках MDIA)	<ul style="list-style-type: none"> • Формальний статус: Модель Barnahus формально вбудована в систему національних або місцевих служб соціального захисту або захисту дітей, правоохоронної/судової системи або національної системи охорони здоров'я. Модель Barnahus може функціонувати як незалежна служба, якщо вона виконує статутну роль, визнану національною або місцевою владою. • Структуроване та прозоре співробітництво в рамках MDIA: Існують чітко визначені ролі, повноваження, механізми координації, бюджет, заходи моніторингу та оцінки. Співпраця в рамках MDIA починається з отримання повідомлення про можливий факт вчинення насильства щодо дитини та триває протягом усіх етапів справи.
Стандарт 3 Недискримінація	До цільової групи входять усі діти, які є жертвами та/або свідками злочинів, що охоплюють усі форми насильства. Добропорядні сім'ї/опікуни входять до вторинної цільової групи.

Стандарт 4 Дружнє до дітей середовище	<ul style="list-style-type: none"> • Місце та доступність: Приміщення моделі Barnahus бажано розташовувати в окремій будівлі, в середовищі, яке знайоме дітям, в межах доступності для громадського транспорту та для дітей з особливими потребами. • Внутрішнє середовище: Обстановка та матеріали є дружніми для дітей та сім'ї, а також мають враховувати вік дитини. Ці приміщення фізично безпечні для дітей у будь-якому віці та на будь-якій стадії розвитку. Є окремі звуконепроникні та приватні зони. • Запобігання контакту з підозрюваним кривдником: Приміщення спроектовані таким чином, щоб ніколи не допускати контактів між жертвою та ймовірним кривдником. • Кімната для співбесід (інтерв'ю) Міжвідомча команда має можливість безпосередньо спостерігати за інтерв'ю в кімнаті, яка відокремлена від кімнати для інтерв'ю.
Стандарт 5 Міжвідомче планування та управління справами	<ul style="list-style-type: none"> • Формальні процедури та постійний режим роботи: Процес міжвідомчого перегляду та планування справ проводиться за взаємно узгодженими процедурами та планами роботи, які виконуються на регулярній основі. Члени міжвідомчої групи забезпечують безперервний документообіг та доступ до інформації відповідної справи. • Особа, яка надає підтримку: Спеціально навчена особа/член команди Barnahus контролює реакцію служб MDIA в частині забезпечення безперервної підтримки та подальшої роботи з дитиною та добропорядними сім'ями/опікунами.
Стандарт 6 Аналітичні інтерв'ю	<ul style="list-style-type: none"> • Доказова практика та протоколи, підготовлені спеціалізованим персоналом: Для забезпечення якості та обсягу отриманих доказів аналітичні інтерв'ю проводять з урахуванням доказової практики та протоколів. • Розташування та фіксація процесу: Аналітичні інтерв'ю проводять у рамках моделі Barnahus. Щоб уникнути проведення повторних співбесід, інтерв'ю записуються в аудіо-візуальній спосіб. • Наявність служб MDIA: Аналітичне інтерв'ю проводить один фахівець. Всі задіяні члени MDIA команди можуть спостерігати за аналітичним інтерв'ю (або перебуваючи в сусідній кімнаті, або переглядаючи записаний матеріал). Існує система взаємодії інтерв'юера та спостерігачів. • Врахування права відповідача на справедливий судовий розгляд та «рівноправ'я рук». Вжиті заходи, які дозволяють захисту ставити питання дитині-жертві/свідку через аналітичного інтерв'юера.

	<ul style="list-style-type: none"> • Адаповано для дитини. Інтерв'ю адаптують під вік дитини, її розвиток та культуру, також таке інтерв'ю має враховувати особливі потреби. Під час кримінального розслідування кількість інтерв'ю має бути якомога меншою. Якщо є необхідність у проведенні інтерв'ю декілька разів, інтерв'ю проводить той самий фахівець.
Стандарт 7 Медичне обстеження та лікування	<ul style="list-style-type: none"> • Оцінка та лікування: Спеціалісти проводять медичні оцінки (обстеження) та/або судово-медичні оцінки (експертизи) в приміщеннях Barnahus, за винятком окремих випадків госпіталізації. • Розгляд та планування справ: У разі необхідності медичний персонал присутній на засіданнях із розгляду та планування справ.
Стандарт 8 Огляд та лікування психічного стану здоров'я	<ul style="list-style-type: none"> • Оцінка стану та лікування: Оцінку стану та лікування постійно проводять фахівці, що мають спеціальну підготовку та досвід роботи з дітьми-жертвами та свідками, яких направлено до Barnahus. • Заходи втручання у кризових ситуаціях: У моделі Barnahus є чітка організаційна структура та постійний штат, який, за необхідності, відповідно до встановленого порядку пропонує підтримку/заходи втручання в умовах кризи для дитини та добропорядної сім'ї/опікунів.
Стандарт 9 Навчання, настанови та рекомендації	<ul style="list-style-type: none"> • Підготовка фахівців: Члени команди Barnahus та залучені установи регулярно проводять тренінги щодо своїх профільних напрямків та пропонують спільні тренінги з міждисциплінарних питань. • Рекомендації, настанови, консультування: Члени команди Barnahus регулярно отримують рекомендації, настанови, консультації та оцінки.
Стандарт 10 Запобігання	<ul style="list-style-type: none"> • Збір даних, обмін інформацією та підвищення обізнаності: Для підвищення обізнаності, полегшення процесу дослідження та підтримання конструктивного законодавства, політики та процедур між відповідними зацікавленими сторонами відбувається збір та обмін сукупними та відокремленими даними/статистичними даними. • Формування зовнішньої компетенції: Завдяки навчальним візитам, інформаційним нарадам, лекціям та підготовці письмових матеріалів підвищується компетентність та обізнаність фахівців, що працюють з дітьми та заради дітей.